

Marknaderna

På marknads dagen infann sig bönder med sina produkter redan tidigt på morgnarna de hade varit uppe i ottan, många hade säkert varit på väg sedan dagen innan. Många buro två korgar på en bräda över axeln. Andra hade två bördor som man bar med ett ok över sin nacke. De som hade möjlighet att åka, eller hade egen häst med kärre voro privilegierde. Stigåingarna åkte för det mesta omkring från vår till höst i det Skånska landskapet men höllo noga reda på marknadsdagarna ty det var där som de verkliga affärerna gjordes. Våra egna korga och kvastmakare från Fulltofta, Äspinge, Pärup, S. Rörum, voro de sk. fäladernas folk. Fälad betyder allmänning där hela byn hade rätt till bete för sina djur, (det vill säga de som voro med i bysamfälligheten och byalaget). Engemensam utmark där dessa blev backstugare av många kallade Löskefolk, kunde av byalaget få hyra en liten bit mark för 1:kr om året. Därtill kunde han även bryta några kappland mark till en potatislycka. Men han fick innehägnas den med kraftiga stegården så inte allmännigens djur under den torra sommaren bröt sig in och gjorde slut på backstugarens många gånger enda vintermat.

Det var dessa backstugare som invaderade vår by i den gamla tiden med sina alster bestående av enekorgar, kvastar, träslevar, små stolar, skärbräder, samt många andra saker allt efter tillverkarens fantasi.

Detta var fäladernas folk de ägde ingenting annat än det de gick och stod i. De kunde om de på någotvis förtörnat ägarna över den öde fäladen där byggt sin backstuga bli förflyttade ut på vägarna, där återstod endast att försörja sig på tiggeri. Ännu i min barndom kunde man på marknaderna se vilka som hörde till detta folk. De enda husdjur som de rimligtvis kunde hålla, voro ett par getter vilka barnen ledde utmed vägarnas dikesrener och kallades Fattigmanskoer. Men dessa getter voro en nagel i ögat på de självägande och hölls många gånger inomhus i lönndom där man även utfordrade dem, vad lukten beträffar påstods det att i de husen som man hade dessa fattigmanskor, där fanns ingen ohyra.

Rangen över fäladens folk hade de torpare som hoade för rätten att, bruka sin jord vilken ägdes av någon herrgård i omgivningen. Dessa voro inte så arma som backstugsittarna utan hade i regel häst och vagn, som man tog sig till marknaderna med. De hade i regel en bur med grisar i en bur på vagnen eller en gammal ko gående efter, och några gamla skrockor som legat ut kycklingar i en säck, allt för att säljas. Dessutom hade torparen sitt hjärtas utvalda och en stor ungaskock vilka endast fick åka utför med på vagnen. Men de kände sig ståndsmissiga ty de ägde häst och vagnen var med de åkte. Klädedräkten som torparen och hans hustru hade var kanske inte av det finare slaget men det var icke hellre de som användes till vardags. Barnen ärvde ju klädseln efter varandra och blev sannerligen riktigt uppsliten. Men vem tänkte på detta då det var marknad i Hörby, och livet lekte. Många av dem voro säkert förvånade över att det fanns så många människor i vår värld, det var sällan de såg främmande människor hemma på torpet. Därför blevo de små rädda och griniga innan de fattade, att det inte var farligt, ännu bättre blev det sedan de smakade marknadskaramellerna. Då återfärden mot hemmet anträdde hade ungarna betydligt bättre plats i vagnen och de små sömde innan man utanom byn. Allt medan Mor och Far trättes om priset på kon och grisarna där de inte voro överens.

På marknaden fanns även de självägande torparna, de voro liksom tyckte de själva, lika goda som de självägande bönderna. De hade i regel en följa som sprang jämsides med stoet som drog vagnen. Där satt vidsidan om torparen själv, en av hans större pojkar eller en lejekar för, att hålla reda ekipaget med en särskild töm för följan. Detta var en besvärlig och farlig färd, som familjen inte kunde följa med på, men torparen hade lovat att ingen av de hemmavarande skulle på något sätt bli lidande, om han bara kunde sälja följan. Moran hade uppmanat sin man att inte smaka något brännvin, i värjefall inte innan affären var klar. Hon uppmanade honom att ta sig i akt för tattrarna, hon nämnde någon som de kände som ett varnande exempel. Han hade blivit av med både häst och pengar.

När den självägande bonden kom till marknaden flyttade sig de andra så han fick plats för vagn och hästar. De övriga kunde på vagn och hästar samt familjens kläder se till vilken kategorie marknadsbesökarna hörde. Byns handlare krusade för dem, och försökte på alla vis låta dem förstå hur solventa och säkra köpare de voro. De självägande hade så stor produktion, att de kunde avyttra en del av sitt livsmedelsöverskott såsom rökta fläksidor, smör, ägg, torkade och rökta fårfioler, ostar. På höstarna vid Mikelimarknaden vilt av alla slag, såsom Rådjur, Harar, Orrar, Tjäder, Åkerhöns, samt kramsfåglar. I våra bygder skjöts mycket Orrar särskilt i Lyby, Ousbyholm, Fulltofta S. Rörum och Åspinge. De som sålde detta var de självägande bönderna som hade egen jakträtt. För de andra vilka satt på utrösnings eller arrendejord fanns ingen sådan rätt och om det hände och man blev tagen blev i regel djur och människor utkastade från sina torp och backstugor omedelbart. Trots att det egentligen var dessa människor som behövde den fria jakten bäst.

Kräftor var i Augusti en stor försäljningsvara som vid denna tid fångades i många tusen tjug, Dessa lastades i bolstervagnar med hela sidor vilka voro fyllda med fuktigt gräs.

I Februari och mars var det skinnmarknad och hit kom uppköpare från hela landet. Man riste skinnen och prutade gav tillbaks dem hämtade igen, allt medan gubbarna blevo mer och mer röda i ansiktet av ilska. Det var mycket skinn som såldes och köptes under äldre tider. Räv, både kors och röd. Mård, Iller, Ekorre och under vissa tider Hare, kanin, grävling. Vidare kastskinn av kalv som bönderna själv flådde de salufördes till garvana men även till uppköparna, i saltat skick.

Vad matvarorna som salufördes gällde ett förtroende mellan köpare och säljare som regel fungerade bra, det fanns på torget människor som handlat med varandra hela livet igenom och blev med åren så goda vänner att man deltog i varandras glädje och sorger som om de varit släkt med varandra.